

Η Παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η σχέση της με το Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα

ΝΙΚΟΣ Κ. ΔΕΝΙΟΖΟΣ

Αντιπλοίαρχος Λ.Σ.

Επικεφαλής Ελληνικής Αντιπροσωπίας Αξιωματικών Συνδέσμων
στην Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (EUROPOL)

Χάγη –Ολλανδία

Οικονομολόγος –M.Sc. Περιφερειακής Ανάπτυξης

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου.

DeniozosN@europol.eu.int

1. ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η λαθρομετανάστευση και ειδικότερα η πράξη της διακίνησης διευκόλυνσης λαθρομεταναστών¹ αποτελεί ένα πρόβλημα για τα Κ-Μ της Ε.Ε. που συνέχεια αποκτά μεγάλες διαστάσεις. Ο αριθμός των λαθρομεταναστών που εισέρχονται στην Ε.Ε. κυμαίνεται περίπου στους 500.000-700.000 ετησίως² (ο ακριβής αριθμός είναι δύσκολο να υπολογισθεί λόγω των διαφορετικών ορισμών που δίνεται στον όρο «λαθρομετανάστης»), αφού μερικά Κ-Μ αναφέρουν μια μείωση, ενώ άλλα αναφέρουν μια αύξηση εισόδου παράνομων μεταναστών. Το γεγονός αυτό προφανώς έχει σχέση σε μεγάλο βαθμό με το τι είδος «μήνυμα» στέλνει κάθε Κ-Μ αναφορικά π.χ. με την μορφή μιας σφιχτής διαδικασίας παραχώρησης ασύλου συνδυαζόμενης με μια αυστηρή νομοθεσία καθώς και με εντατικοποιημένες έρευνες για τον εντοπισμό των διακινητών και των δικτύων τους. Ωστόσο το στοιχείο της παρανομίας των αλλοδαπών μπορεί να προέλθει από τις ακόλουθες αιτίες (Jahn A., Straubhaar Th., 1999, pp. 18-19):

1. Οι αλλοδαποί μπορούν να εισέλθουν σε μια χώρα παράνομα. Μπορούν να διασχίσουν τα σύνορα, είτε αποφεύγοντας τους συνοριακούς ελέγχους (μερικές φορές με τη βοήθεια των διακινητών και των δουλεμπόρων) ή χρησιμοποιώντας πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα.
2. Οι αλλοδαποί μπορεί να έχουν εισέλθει στη χώρα νόμιμα αλλά παραμένουν παράνομα. Είτε γιατί έχουν εισέλθει με τουριστική visa αλλά δεν φεύγουν και παραμένουν για χρονικό διάστημα που δεν προβλέπεται από τη visa που τους έχει χορηγηθεί, ή έχουν εισέλθει ως αιτούντες άσυλο αλλά παραμένουν στη χώρα ακόμα και εάν η αίτησή τους έχει απορριφθεί.
3. Οι αλλοδαποί ενδεχόμενα να έχουν εισέλθει νόμιμα, μπορεί να διαβιούν κάτω από κανονικές συνθήκες αλλά θα μπορούσαν να απολέσουν το νομικό τους status σαν συνέπεια διοικητικών ή πολιτικών μεταβολών στη χορήγηση της άδειας παραμονής.
4. Οι αλλοδαποί θα μπορούσαν να έχουν εισέλθει νόμιμα, παραμένουν νόμιμα, αλλά ενδεχομένως μπορεί να απασχολούνται παράνομα. Η παράνομη εργασία δεν αφορά μόνο τους αλλοδαπούς. Ομοίως, πολίτες της χώρας δραστηριοποιούνται στην παραοικονομία και εργάζονται παράνομα χωρίς να έχουν δηλώσει κάτι τέτοιο με σκοπό να αποφύγουν τη φορολογία και τις ασφαλιστικές εισφορές. Σ' αυτήν την περίπτωση, το ζήτημα της λαθρομετανάστευσης συνδυάζεται με την ύπαρξη της παραοικονομίας γενικότερα.

¹ Σύμφωνα με την Σύμβαση της EUROPOL-[Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία] (Παράρτημα που προβλέπεται στο άρθρο 2 αυτής), ως διακίνηση λαθρομεταναστών και συγκεκριμένα κυκλώματα παράνομης μετανάστευσης, νοούνται οι δράσεις που διευκολύνουν εσκεμμένα επί σκοπώ πλουτισμού και κατά παράβαση των νομοθεσιών και προϋποθέσεων που ισχύουν στα κράτη μέλη, την είσοδο ή την ανάληψη εργασίας στο έδαφος των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

² European Commission, Press Release, 10 July 2001, "Migratory flows and the European labour market" Speech by Antonio Vitorino.

1.1. Χώρες Προέλευσης των λαθρομεταναστών

Οι κύριες χώρες προέλευσης παράνομων μεταναστών, ενδιαφέροντος των Κ-Μ της Ε.Ε. είναι:

- Το Ιράκ, Ιράν, Συρία και Τουρκία (λαθρομετανάστες Κουρδικής προέλευσης)
- Αφγανιστάν,
- Κίνα,
- Βαλκανικές χώρες,

Ασφαλώς υπάρχουν μερικές διαφοροποιήσεις (όσον αφορά στις χώρες προέλευσης) από ένα Κ-Μ σε άλλο, αλλά γενικά σ' αυτά υπάρχουν λαθρομετανάστες από μερικές χώρες της Αφρικής, της Ασίας, της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης.

Παραδοσιακοί παράγοντες πίεσης όπως εν εξελίξει συγκρούσεις ή πολιτικές διώξεις και η σχετική ευημερία στην Ε.Ε., δίνουν κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος την εξήγηση για την ύπαρξη των ροών των παράνομων μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων και της παρουσίας ομοεθνών τους και ευκαιριών εργασίας στα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. Στην Ισπανία και την Πορτογαλία, ο παράγοντας γλώσσα διευκολύνει την έλευση πολλών λαθρομεταναστών από τη Νότια Αμερική. Για πολλούς λαθρομετανάστες, ειδικότερα για αυτούς που προέρχονται από τη Νότια Ασία, ο τελικός προορισμός είναι το Ηνωμένο Βασίλειο.

Όσο σημαντικοί είναι οι δρόμοι που ακολουθούν οι παράνομοι μετανάστες, άλλο τόσο σημαντικά είναι τα σημεία συγκέντρωσης αυτών. Η Μόσχα (όπου εκτιμάται ότι κάθε φορά περισσότεροι από 300.000 παράνομοι αλλοδαποί από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, ακόμη και από την Αφρική, περιμένουν προκειμένου να διακινηθούν παράνομα στην Ε.Ε.³), το Κίεβο, η Πράγα, η Βουδαπέστη, το Σεράγεβο, το Βελιγράδι, η Κωνσταντινούπολη και όλη η περιοχή του Maghreb είναι μεταξύ των πλέον σημαντικών σημείων συγκέντρωσης.

1.2 Δρόμοι που ακολουθούν οι παράνομοι μετανάστες.

Οι γεωγραφικές σχέσεις μεταξύ των χωρών προέλευσης των λαθρομεταναστών και των χωρών προορισμού αυτών καθώς και τα υπάρχοντα μεταφορικά συστήματα, ασφαλώς καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και τους δρόμους που ακολουθούν οι παράνομοι μετανάστες. Οι δρόμοι αυτοί είναι σχεδόν οι ίδιοι με αυτούς που χρησιμοποιούνται για τη διακίνηση των ναρκωτικών προς την Ε.Ε.

³ European Union's New Eastern Border. Washington University, Department of Political Science.

Ένας βόρειος δρόμος διέρχεται από τη Ρωσία και μέσω των Βαλτικών Κρατών καταλήγει στην Σκανδιναβία ή στη Γερμανία. Ένας άλλος βόρειος δρόμος διέρχεται μέσω Ρωσίας, Ουκρανίας, Πολωνίας ή της Τσεχίας και καταλήγει είτε στη Γερμανία, είτε στην Αυστρία. Ο παραδοσιακός «Βαλκανικός δρόμος», οδηγεί μέσω Βοσνίας Ερζεγοβίνης ή Αλβανίας στην Ιταλία ή την Ελλάδα. Από την Τουρκία και τη Μέση Ανατολή, σκάφη που βρίσκονται σε κακή κατάσταση στα οποία στοιβάζονται μετανάστες κατευθύνονται προς τις Ελληνικές, Γαλλικές και Ιταλικές ακτές, ενώ άλλα μικρότερα σκάφη προσπαθούν να φτάσουν την Ισπανία προερχόμενα από το Μαρόκο.

Δύο από τις πλέον χρησιμοποιούμενες χώρες διέλευσης, πριν την άφιξη στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., είναι η Ρωσία (Μόσχα) και η Τουρκία (Κωνσταντινούπολη), που χρησιμοποιούνται είτε ως σημεία συγκέντρωσης (όπως έχει προαναφερθεί) πριν το τελικό ταξίδι στη Δυτική Ευρώπη, είτε ως σημεία αναχώρησης. Επιπρόσθετα, τα Βαλκάνια (Σερράγεβο και Βελιγράδι) ακόμα θεωρούνται ως ευρέως χρησιμοποιούμενη περιοχή διέλευσης προς την Ε.Ε., όπως επίσης και η Βόρεια Αφρική και ειδικότερα η περιοχή Ceuta στο Μαρόκο. Ακόμα ένας δρόμος που αποκτά μια αυξανόμενη σημασία στη διακίνηση των παράνομων μεταναστών προς τις χώρες της Ε.Ε. είναι αυτός που θα μπορούσε να ονομασθεί δρόμος των Δυτικών Ακτών της Αφρικής στον Ατλαντικό Ωκεανό. Ο συγκεκριμένος δρόμος μπορεί να διακριθεί σε δύο επί μέρους δρόμους:

α) Ο ένας δρόμος χρησιμοποιείται από λαθρομετανάστες που συγκεντρώνονται κατ' αρχήν σε λιμάνια της Νιγηρίας, Κάμπια, Γκάνα και Σενεγάλης και στην συνέχεια κατευθύνονται ως λαθρεπιβάτες σε φορτηγά πλοία, προς την Ευρώπη.

β) Ο δεύτερος δρόμος χρησιμοποιείται από λαθρομετανάστες που προέρχονται από τις Υπο-Σαχάριες χώρες και έχουν προορισμό τις Κανάριες Νήσους. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούνται μικρότερα σκάφη.

Εν κατακλείδι, υπάρχουν έξι κύριοι δρόμοι, που τυγχάνουν ιδιαίτερης προσοχής:

- Ο Βαλκανικός δρόμος,
- Ο δρόμος της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης,
- Ο δρόμος της Βορείου Αφρικής,
- Ο δρόμος της Ανατολικής Μεσογείου,
- Ο δρόμος των Δυτικών Ακτών της Αφρικής στον Ατλαντικό Ωκεανό (που μπορεί να διακριθεί σε δύο επί μέρους δρόμους) και
- Ο δρόμος της Βαλτικής.

Επιπρόσθετα με τα παραπάνω, οι αεροπορικοί δρόμοι που ακολουθούν οι λαθρομετανάστες προκειμένου να προσεγγίσουν τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία αφού έχει διαπιστωθεί ότι διεθνή αεροδρόμια της

Ευρώπης είναι μερικά από τα κύρια σημεία (hubs) για την είσοδο αυτών. Οι κύριοι αεροπορικοί δρόμοι της λαθρομετανάστευσης προς την Ε.Ε. είναι οι παρακάτω:

- α. Εκουαδόρ- Άμστερνταμ
- β. Σάο Πάολο, Ρίο ντε Τζανέϊρο –Λισσαβόνα
- γ. Γιοχάνεσμπουργκ – Δουβλίνο
- δ. Λάγος (Νιγηρία) – Άμστερνταμ
- ε. Λάγος –Λονδίνο
- ζ. Χαράρε (Ζιμπάμπουε) –Λάγος
- στ. Λουάντα (Αγκόλα) – Λισσαβόνα
- η. Λάγος – Ρώμη, Μιλάνο
- θ. Σαγκάη, Χονγκ Κονγκ – Άμστερνταμ
- ι. Καζαμπλάνκα - Παρίσι
- κ. Κωνσταντινούπολη- Μόσχα – Άμστερνταμ
- λ. Μπανγκόκ – Σιγκαπούρη – Γιοχάνεσμπουργκ – Κουρακάο - Άμστερνταμ.

1.3 Πολιτικές πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της διακίνησης λαθρομεταναστών

Η παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες αυτού του φαινομένου, έχουν ξεπεράσει τώρα αυτές της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και αποτελεί ίσως το πλέον σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ε.Ε.⁴ Το πρόβλημα αυτό επιδεινώνεται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά από την αυξανόμενη εμπλοκή ομάδων οργανωμένου εγκλήματος και αυτός είναι ο λόγος που η παράνομη μετανάστευση και η σχέση της με το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί προτεραιότητα για την Ε.Ε. Άλλωστε μια σειρά πρωτοβουλιών που έχουν λάβει χώρα στα πλαίσια αυτής, αναδεικνύουν την σπουδαιότητα του εν λόγω ζητήματος που χρήζει μια ολιστική αντιμετώπιση.

Πιο συγκεκριμένα έχουν αναληφθεί οι παρακάτω πολιτικές πρωτοβουλίες:

- Την 21.11.01, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκανε γνωστό ένα σχέδιο αντιμετώπισης της λαθρομετανάστευσης στην Ε.Ε., το οποίο προβλέπει την σύσταση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Φύλαξης Συνόρων, ένα Ευρωπαϊκό σύστημα για τις θεωρήσεις εισόδων (Visa) και μια Ευρωπαϊκή πολιτική επαναπροώθησης των λαθρομεταναστών. Το συγκεκριμένο σχέδιο κατ' αρχήν εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών Εσωτερικών και Δικαιοσύνης την 28.02.02. Ωστόσο οι συζητήσεις σχετικά με τις λεπτομέρειες του σχεδίου συνεχίζονται.

⁴ EU Official Journal (2002/C 142/02), Proposal for a comprehensive plan to combat illegal immigration and trafficking of human beings in the European Union.

- Την 28.02.02, το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε επίσης την εφαρμογή του συστήματος EURODAC⁵ για τα άτομα που ζητούν πολιτικό άσυλο στην Ε.Ε., με αντικειμενικό στόχο την αποθάρρυνση της λεγομένης «αγοράς ασύλου» (asylum shopping), όπου άνθρωποι διασχίζουν τα σύνορα ψάχνοντας για εξεύρεση ασύλου με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Με τη χρήση του συγκεκριμένου συστήματος τα Κράτη- Μέλη θα είναι ικανά άμεσα μέσω ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων, να γνωρίζουν εάν παρόμοιο αίτημα παροχής ασύλου έχει γίνει ήδη και σε άλλο κράτος της Ε.Ε. Από την 15.01.2003 τα δακτυλικά αποτυπώματα οιονδήποτε που αιτείται τη χορήγηση ασύλου στην Ε.Ε., Νορβηγία και Ισλανδία καταχωρούνται στην προαναφερόμενη βάση δεδομένων.
- Την 08.04.02, η Ισπανική Προεδρία, ο Επίτροπος αρμόδιος για τις Εσωτερικές Υποθέσεις, οι Υπουργοί Εσωτερικών των Κ-Μ και οι υπουργοί των Κρατών ΑSEM⁶, προέβησαν σε κοινή δήλωση σχετικά με τον τρόπο ελέγχου των μεταναστευτικών ροών μεταξύ των δύο ηπείρων και πως θα καταπολεμηθεί η παράνομη διακίνηση μεταναστών.
- Την 25.04.02, το Συμβούλιο συμφώνησε να εγγραφεί το ίδιο επίπεδο διαβίωσης σε όλα τα Κράτη – Μέλη, σαν ένα βήμα προς την καθιέρωση ενός κοινού συστήματος μετανάστευσης και παροχής ασύλου μέχρι το 2004. Η συμφωνία εγγυάται ένα βασικό δίκτυο ασφάλειας στους αιτούντες πολιτικό άσυλο, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε εκπαίδευση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κατοικία. Ωστόσο η συμφωνία αυτή δίνει περιθώρια στα Κράτη – Μέλη όσον αφορά στην εφαρμογή σε ορισμένα θέματα. Για παράδειγμα αυτά θα μπορούν να απαγορεύουν την εργασία σε μετανάστες για χρονικό διάστημα ως και ένα έτος από την υποβολή αίτησης χορήγησης ασύλου. Γενικά αυτή η συμφωνία θεωρείται σαν ένα σημαντικό βήμα στην αποτροπή του προαναφερομένου φαινομένου της «αγοράς ασύλου» (asylum shopping).
- Την 25.04.02, το Συμβούλιο ενέκρινε επίσης την εφαρμογή του προγράμματος ARGO, που αναφέρεται σε διοικητική συνεργασία στον τομέα των εξωτερικών συνόρων, των θεωρήσεων εισόδου, στην παροχή ασύλου και στη μετανάστευση.
- Επιπλέον την 25.04.02, το Συμβούλιο υιοθέτησε συμπεράσματα σχετικά με τη διακίνηση λαθρομεταναστών μέσω θαλασσιών οδών, στα οποία

⁵ Ευρωπαϊκό Σύστημα Δακτυλικών Αποτυπωμάτων. Τράπεζα δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων όλων των αιτούντων άσυλο στην Ε.Ε. Θεσπίστηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2725/2000 του Συμβουλίου της 11.12.2000 με σκοπό την αντιπαραβολή των δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων άσυλο για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, η οποία κυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο το 1997.

⁶ Asia – Europe Meetings, Συναντήσεις Ασίας –Ευρώπης. «Φόρουμ» για το διάλογο και συνεργασία στον πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό τομέα μεταξύ των μελών της Ε.Ε. και δέκα κρατών της Ασίας (Μπρούναι, Κίνα, Ινδονησία, Ιαπωνία, Κορέα, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Σιγκαπούρη και Βιετνάμ). Συμμετέχει επίσης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ανακοίνωσε την πρόθεσή του να αντιδράσει με μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν όσον αφορά σε χώρες που είναι απρόθυμες να συνεργασθούν.

- Την 30.05.02, οι Υπουργοί Εσωτερικών της Ευρώπης συμφώνησαν στη δημιουργία μιας Ομάδας Ειδικών Καθηκόντων (Task Force), προκειμένου να συγκρατηθεί το κύμα των λαθρομεταναστών που εισέρχονται μέσω των πλέον πολυσύχναστων λιμένων και αεροδρομίων. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου πέντε Ευρωπαϊκών κρατών τα οποία αναζητούν τρόπους για τη δημιουργία μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Φύλαξης των Συνόρων.
- Στην Σύνοδο Κορυφής της Σεβίλλης τον Ιούνιο του 2002, οι ηγέτες της Ε.Ε. συμφώνησαν στη θέσπιση νέων κανόνων που ενθαρρύνουν την επιβολή αυξημένων ποινών στους διακινητές λαθρομεταναστών, την αναθεώρηση των προϋποθέσεων για τη χορήγηση θεωρήσεων εισόδων (visa), στην χωρίς χρονοτριβές υιοθέτηση πολιτικής για την επιτάχυνση του επαναπατρισμού για εκείνα τα άτομα που δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις και την επιτάχυνση της υιοθέτησης κοινών κανόνων για τον χειρισμό των υποθέσεων που αφορούν σε αιτήματα για την παροχή ασύλου.
- Τον Ιούνιο του 2003, η Επιτροπή υιοθέτησε μια επικοινωνία υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Θεσσαλονίκη, σχετικά με την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής όσον αφορά στη λαθρομετανάστευση, στην εμπορία ανθρώπων, στα εξωτερικά σύνορα και στην επαναπροώθηση των παράνομων μεταναστών.
- Την 30.06.04 η Ιταλική προεδρία πρότεινε ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να ιδρύσει μια Υπηρεσία για την προστασία των ακτών της Ισπανίας, Ιταλίας και της Ελλάδας από την είσοδο λαθρομεταναστών και τη βελτίωση του επιπέδου ελέγχου των συνόρων. Η Ιταλία επίσης κατέθεσε ένα σχέδιο πλαισίου απόφασης σχετικά με την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης λαθρομεταναστών μέσω θαλάσσης.
- Την 29.10.2003 σε συνεδρίαση των αρμοδίων οργάνων της Ε.Ε. στις Βρυξέλλες, η κοινή Ελληνο-Ισπανική πρόταση για δημιουργία δύο Ευρωπαϊκών Κέντρων Θαλασσίων Συνόρων έγινε αποδεκτή από το σύνολο των Κ-Μ της Ε.Ε. Έτσι δημιουργούνται δύο τέτοια κέντρα, το ένα υπεύθυνο για το χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου με έδρα στην Ελλάδα και το δεύτερο με χώρο ευθύνης τη Δυτική Μεσόγειο συμπεριλαμβανομένων και των εναπομεινάντων θαλασσίων συνόρων της Ε.Ε., με έδρα στην Ισπανία.
- Το Δεκέμβριο του 2003, το Συμβούλιο των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών της Ε.Ε. εξέτασε ένα προσχέδιο απόφασης σύμφωνα με την οποία επεκτείνεται η δυνατότητα στα προξενικά γραφεία των Κ-Μ στις χώρες εκτός Ε.Ε., να εκδίδουν θεωρήσεις εισόδου για λογαριασμό άλλων Κρατών –Μελών. Αυτό που ισχύει τώρα είναι ότι τέτοιες εκδόσεις

θεωρήσεων εισόδων γίνονται μόνον εάν ένα Κ-Μ δεν διατηρεί προξενική αρχή στη χώρα ή εάν έχει μεν προξενική αρχή αλλά η έδρα της βρίσκεται μακριά από την περιοχή όπου κατοικεί ο αιτών την παροχή της θεώρησης εισόδου.⁷

Επιπλέον επισημαίνεται ότι από την 28.01.04 τέθηκε σε ισχύ το Πρωτόκολλο εναντίον της Διακίνησης Λαθρομεταναστών μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας, που αποτελεί προσάρτημα στην Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών εναντίον του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος.⁸ Με την ισχύ του προαναφερόμενου πρωτοκόλλου, η διεθνής κοινότητα θα διαθέτει ένα κοινό πεδίο αναφοράς για να υιοθετήσει μια εναρμονισμένη νομοθεσία σχετικά με την καταπολέμηση της διακίνησης λαθρομεταναστών. Επιπλέον τα υπογράφοντα το Πρωτόκολλο μέρη, θα υποχρεωθούν να εφαρμόζουν τους όρους του και να υιοθετήσουν εθνικά νομοθετικά μέτρα, ανοικτούς διαύλους για την ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και να προωθήσουν τη διεθνή συνεργασία των Υπηρεσιών Επιβολής του Νόμου στη δίωξη του εγκλήματος της διακίνησης των παράνομων μεταναστών. Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μέσω της θάλασσας θα ενισχύσει ιδιαίτερα τις δικωτικές Αρχές όσον αφορά στο δικαίωμά τους να ακινητοποιούν, να επιβιβάζονται και να ερευνούν πλοία που είναι ύποπτα διακίνησης λαθρομεταναστών, έπειτα από εξουσιοδότηση που θα παρέχεται από το Κράτος την σημαία του οποίου φέρει το εν λόγω σκάφος. Με αυτόν τον τρόπο θα υπάρχει υπερκέραση των περιορισμών σε παρεμβάσεις που λαμβάνουν χώρα σε διεθνή ύδατα.

2. ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

2.1 Η έννοια του Οργανωμένου Εγκλήματος

Ο όρος «οργανωμένο έγκλημα» έχει χρησιμοποιηθεί με διάφορες έννοιες από ερευνητές και εισαγγελικούς λειτουργούς σε διαφορετικές χώρες. Μερικοί συγγραφείς χρησιμοποιούν αυτόν τον όρο προκειμένου να ορίσουν ένα σύνολο σχέσεων μεταξύ παράνομων οργανώσεων, ενώ άλλοι τον χρησιμοποιούν προκειμένου να καταδείξουν ένα σύνολο από παράνομες δραστηριότητες που γίνονται από ένα δεδομένο αριθμό μεσαζόντων ή μεσολαβητών. Για παράδειγμα, ο ορισμός που χρησιμοποιήθηκε από την Ομάδα Ειδικών Καθηκόντων για το Οργανωμένο έγκλημα της Επιτροπής του Προέδρου των ΗΠΑ του 1967, ήταν ο ακόλουθος:

⁷ Factiva Dow Jones & Reuters, JUSTICE AND HOME AFFAIRS: Council Considers Move to Allow Consuls to Issue Visas for Each Other, 13.12.03.

⁸ UN Resolution A/RES/55/25, 15.11.2000, γνωστή και σαν Σύμβαση του Παλέρμω.

« Ο πυρήνας της δραστηριότητας του οργανωμένου εγκλήματος είναι η προμήθεια παράνομων αγαθών και υπηρεσιών – χαρτοπαιξία, απάτη περί τα δάνεια, ναρκωτικά και άλλες μορφές φαυλότητας – σε πολύ μεγάλο αριθμό πολιτών πελατών» Fiorentini G., Peltzman S., 1995). Ο Schelling (1971) υποστηρίζει ότι ο παραπάνω ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός γιατί δεν δίνει έναν κεντρικό ρόλο σε εκείνες τις δραστηριότητες που εμπλέκουν την απειλή και / ή την άσκηση βίας εναντίον άλλων νόμιμων ή παράνομων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον Schelling, η διαφορά μεταξύ των συνηθισμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων – που μπορεί να διέπονται από υψηλό βαθμό οργάνωσης – και του «οργανωμένου εγκλήματος» είναι ότι μόνο το τελευταίο ζητάει να εξουσιάζει και να ελέγχει την όλη οικονομική διάρθρωση του υποκόσμου (Fiorentini G., Peltzman S., οπ. αν).

Σχετικά πρόσφατα ο Reuter (1983) δίνει έναν τρίτο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος, ο οποίος ανεπιφύλακτα απορρίπτει και τις δύο προηγούμενες προσεγγίσεις: «Το Οργανωμένο έγκλημα αποτελείται από οργανισμούς που έχουν διάρκεια, ιεραρχία και εμπλοκή σε ένα πλήθος εγκληματικών δραστηριοτήτων» (Reuter, 1983, p.175).

Στα πλαίσια της λειτουργίας της E.E και σύμφωνα με επίσημο έγγραφο⁹ του Συμβουλίου, θα πρέπει να υπάρχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά για να προσδιορίζεται η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος:

1. Συνεργασία περισσότερων ατόμων από δύο.
2. Σε κάθε άτομο έχει ανατεθεί μια συγκεκριμένη εργασία.
3. Παρατεταμένη ή απροσδιόριστη χρονική περίοδος (αυτό το κριτήριο αναφέρεται στη σταθερότητα και (δυναμική) διάρκεια ζωής της ομάδας).
4. Χρήση κάποιας μορφής πειθαρχίας και ελέγχου.
5. Υποψία για διάπραξη σοβαρών εγκληματικών αδικημάτων.
6. Δραστηριότητα σε διεθνές επίπεδο.
7. Χρήση βίας ή άλλων μέσων κατάλληλων για εκφοβισμό.
8. Χρήση δομών λειτουργίας επιχειρηματικής ή εμπορικής δραστηριότητας.
9. Ξέπλυμα χρήματος.
10. Άσκηση επιρροής στην πολιτική, τα μέσα ενημέρωσης, στη δημόσια διοίκηση, δικαστικές Αρχές ή στην οικονομία.
11. Να υπάρχει επιδίωξη του κέρδους και / ή δύναμη.

Τουλάχιστον έξι από τα παρακάτω χαρακτηριστικά πρέπει να υπάρχουν, τέσσερα από τα οποία πρέπει να είναι το: 1, 3,5 και 11 για οποιοδήποτε έγκλημα ή εγκληματική ομάδα ώστε να ορισθεί η δραστηριότητα ως οργανωμένο έγκλημα.

Τέλος αναφορικά με το υφιστάμενο εθνικό δίκαιο, ο Νόμος 2928/2001¹⁰ στο άρθρο 1, με το οποίο αντικαθίσταται το άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα, προσδιορίζει την

⁹ ENFOPOL 35 Rev 2, 21.04.1997

έννοια της Εγκληματικής Οργάνωσης μέσω της επιβληθείσας ποινής και έτσι προκύπτουν κριτήρια όπως η συγκρότηση ή ένταξη σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα που αποτελείται από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση), η οποία επιδιώκει τη διάπραξη μιας σειράς κακουργημάτων που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα.

2.2 Η Σχέση Οργανωμένου Εγκλήματος και παράνομης διακίνησης λαθρομεταναστών.

Εξ' ορισμού η λαθρομετανάστευση εξαρτάται από το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει το ποιος μπορεί και το ποιος δεν μπορεί να διασχίσει τα διεθνή σύνορα. Ο συνδυασμός των αυστηρότερων συνοριακών ελέγχων και οι περιορισμοί που τίθενται στα συστήματα μετανάστευσης αποτελούν τις νομικές συνθήκες / νομικούς όρους, που σε τελική ανάλυση έχουν δημιουργήσει μια παράνομη αγορά καθώς και τις οικονομικές ευκαιρίες για τις εγκληματικές οργανώσεις. Μια σημαντική οικονομική ή πολιτική διαφοροποίηση μεταξύ χωρών, παρέχει στις οργανώσεις που εμπλέκονται στη διακίνηση των λαθρομεταναστών έναν πληθυσμό «πελατών» που ζητά να μεταναστεύσει σε άλλη χώρα. Για παράδειγμα, όπου υπάρχει διαφορά στα εισοδηματικά επίπεδα μεταξύ δύο οικονομιών ή σημαντικά επίπεδα ανεργίας σε μια χώρα, αλλά όχι στην άλλη, η «οικονομική μετανάστευση» θα συμβεί παρά την ύπαρξη σχετικής μεταναστευτικής νομοθεσίας που την ποινικοποιεί.

Η διακίνηση λαθρομεταναστών έχει αναχθεί σε μια αναπτυσσόμενη δραστηριότητα και μια προσοδοφόρο πηγή για τις εγκληματικές οργανώσεις για τρεις κυρίους λόγους:

- Η αυξανόμενη ζήτηση για διεθνή μετανάστευση, ως επί το πλείστον σε χώρες προέλευσης αλλά και σε κάποια έκταση επίσης σε χώρες υποδοχής.
- Οι περιορισμοί που επιβάλλονται στη νόμιμη μετανάστευση από τις βιομηχανικές χώρες, έχουν δημιουργήσει τη ζήτηση για εναλλακτικές, παράνομες λεωφόρους μετανάστευσης.
- Οι σχετικά χαμηλοί κίνδυνοι εντοπισμού, δίωξης και σύλληψης που σχετίζονται με τη διακίνηση λαθρομεταναστών συγκρινόμενοι με άλλες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος.

Για πολλούς ανθρώπους οι διακινητές αποτελούν την μοναδική διαθέσιμη δίοδο για να αποφύγουν τη δίωξη, την πενία και την ανεργία. Αποτελεί οικτρή πραγματικότητα το γεγονός ότι οι εν δυνάμει μετανάστες πρέπει πολλές φορές να δεχτούν προσφορές από τους διακινητές, ακόμα και αν στην τιμή που πρέπει να

¹⁰ Ν. 2928/2001: Τροποποίηση διατάξεων Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων.

πληρώσουν για την προσφορά των «υπηρεσιών» τους, περιλαμβάνεται ένα μακροχρόνιο χρέος, η ελευθερία τους ή ακόμα και η ζωή τους.¹¹

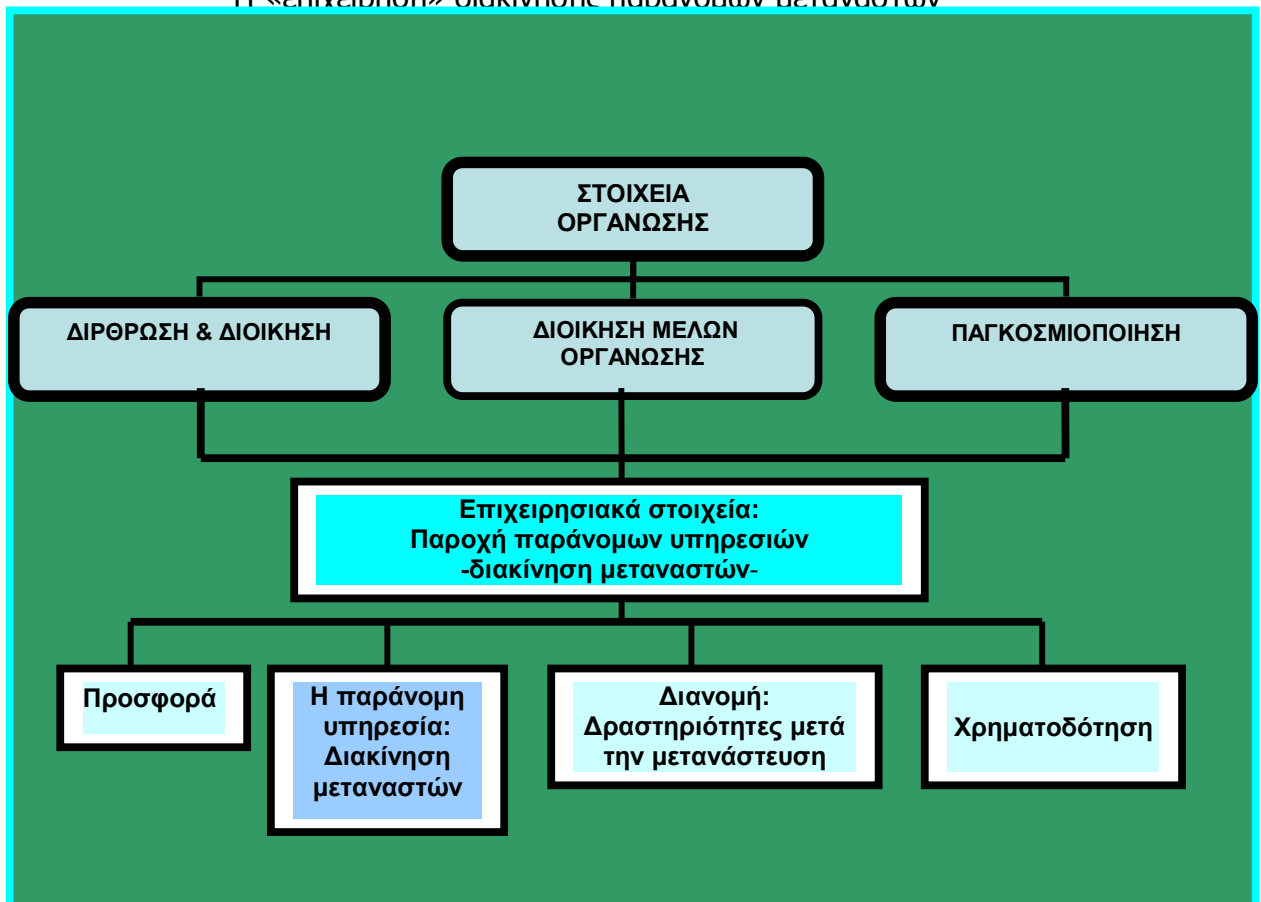
Οι εγκληματικές οργανώσεις γνωρίζουν να εκμεταλλεύονται τις οικονομικές ευκαιρίες των παράνομων αγορών σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα κενά καθώς και οι αντιφάσεις που παρουσιάζονται στη νομοθεσία σε μερικές περιοχές του κόσμου αποτελούν κύριους παράγοντες που κάνουν την «επιχείρηση» της διακίνησης λαθρομεταναστών μια σχετικά χαμηλού κινδύνου δραστηριότητα όπως αναφέρθηκε προηγούμενα.

2.2.1 Η έννοια της επιχείρησης διακίνησης παράνομων μεταναστών

Το σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζει τις οργανώσεις που διακινούν παράνομους μετανάστες σαν παροχείς υπηρεσιών λαθρομετανάστευσης μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού.

¹¹ Χαρακτηριστική περίπτωση που συγκλόνισε την παγκόσμια κοινή γνώμη, ήταν ο θάνατος 58 Κινέζων μεταναστών που βρέθηκαν νεκροί από ασφυξία μέσα σε κοντέινερ στο λιμάνι Dover της Μεγάλης Βρετανίας το 2000.

ΣΧΗΜΑ -1-
Η «επιχείρηση» διακίνησης παράνομων μεταναστών

- Η διάρθρωση και η διοίκηση αποτελούν τις εσωτερικές λειτουργίες για τον έλεγχο και τη διαχείριση της επιχείρησης καθώς και για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της όλης δραστηριότητάς της. Σε κάθε οργανισμό πολύπλοκα οργανωτικά σχήματα εξασφαλίζουν ότι η επιχείρηση – είτε νόμιμη ή παράνομη- λειτουργεί σύμφωνα με τους στόχους και τους σκοπούς που έχουν τεθεί και ότι επιτυγχάνει τη μέγιστη σταθερότητα, κερδοφορία και ανάπτυξη. Αναφορικά με ζητήματα που αφορούν στη διοίκηση, το μέγεθος και τη διάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων η διεθνής βιβλιογραφία για το οργανωμένο έγκλημα αναφέρει ότι το τελευταίο είτε υιοθετεί το « μοντέλο λειτουργίας της επιχείρησης», ή ότι μπορεί να ερμηνευθεί μέσα από ένα «μοντέλο δικτύου» (Schloenhardt A., 1999, p.13).

Περαιτέρω, οι ερασιτέχνες διακινητές λαθρομεταναστών, οι μικρές ομάδες οργανωμένου εγκλήματος και τα διεθνή δίκτυα διακίνησης λαθρομεταναστών, αποτελούν λειτουργικές συνιστώσες της διάρθρωσης και της διοίκησης. Ειδικότερα η κατηγορία των ερασιτεχνών διακινητών λαθρομεταναστών αναφέρεται σ' αυτούς που «παρέχουν μια απλή υπηρεσία» στους μετανάστες, όπως για παράδειγμα μεταφορά προκειμένου να διασχίσουν τα σύνορα αυτοί. Μερικοί από τους διακινητές αυτής της κατηγορίας είναι περιστασιακοί διακινητές που χρησιμοποιούν δικά τους μέσα μεταφοράς. Ακόμα επισημαίνεται ότι πολλούς από αυτούς τους διακινητές τους ανακαλύπτουν μεγάλες ομάδες που διακινούν λαθρομετανάστες σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να εργαστούν για αυτούς (Ghosh, 1998, p.23, Savona et al, 1998, p.73).

Οι μικρές ομάδες οργανωμένου εγκλήματος συνήθως ειδικεύονται στο να οδηγούν τους λαθρομετανάστες από μια χώρα στην άλλη, χρησιμοποιώντας δρόμους που είναι ευρέως γνωστοί. Αυτές οι ομάδες διαθέτουν ένα υψηλότερο επίπεδο εξειδίκευσης και δομής από ό,τι διαθέτουν οι ερασιτέχνες διακινητές και δραστηριοποιούνται σε μια περισσότερο μόνιμη βάση, αλλά η διάρθρωσή τους και η οργάνωσή τους είναι λιγότερο επαγγελματική και σύνθετη από τις αντίστοιχες των διεθνών δικτύων διακίνησης λαθρομεταναστών.

Η κατηγορία των διεθνών δικτύων διακίνησης λαθρομεταναστών, περιλαμβάνει μεγάλες εγκληματικές οργανώσεις που έχουν την ικανότητα να διενεργούν την όλη διαδικασία της διακίνησης των λαθρομεταναστών, που περιλαμβάνει την παράνομη είσοδο στη χώρα, την παροχή πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων, την παροχή καταλυμάτων στα σημεία διέλευσης κ.α.

- Η διοίκηση των μελών της οργάνωσης. Εδώ μπορούμε να διακρίνουμε δύο ειδών διαφοροποιήσεις σ' ό,τι αφορά στα ζητήματα του ανθρώπινου

δυναμικού που εμπλέκεται σ' αυτές τις δραστηριότητες. Πρώτον τη κάθετη διαφοροποίηση και δεύτερον την οριζόντια διαφοροποίηση. Η πρώτη (κάθετη) διαφοροποίηση αναφέρεται στην εφαρμογή διαφορετικών επιπέδων δραστηριοποίησης των ατόμων που εμπλέκονται στην όλη επιχείρηση διακίνησης των μεταναστών προκειμένου να εξασφαλίζεται η εχεμύθεια και να τηρούνται στεγανά έτσι ώστε να γίνεται πολύ δύσκολος ή αδύνατος ο εντοπισμός από τις διωκτικές αρχές.¹² Από την άλλη πλευρά η οριζόντια διαφοροποίηση σχετίζεται με τον καταμερισμό εργασίας. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία για μια εγκληματική οργάνωση που εμπλέκεται στη διακίνηση των λαθρομεταναστών αφού ο διαχωρισμός των εργασιών και η πλήρωση των λειτουργικών θέσεων με προσοντούχα άτομα, την προστατεύει σαν σύνολο, διότι στην περίπτωση που υπάρξει έρευνα από διωκτική αρχή, μόνον μικρές ομάδες της οργάνωσης εκτίθενται.

Ο καταμερισμός εργασίας εντός μιας οργάνωσης που δραστηριοποιείται στην παράνομη διακίνηση μεταναστών μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως εξής (Chin Cf., 1998, p.139, Reuter P. 1985 p 8, Shcloenhardt A., 1999, pp 11-13) :

Στην κορυφή της οργάνωσης υπάρχει η κατηγορία των «επενδυτών / ρυθμιστών», που είναι άτομα μεγάλων ικανοτήτων, επενδύουν χρήματα σε δραστηριότητες διακίνησης μεταναστών και εποπτεύουν όλη την οργάνωση και τις δραστηριότητές της. Τα πρόσωπα αυτής της κατηγορίας σπάνια αν όχι ποτέ, είναι γνωστά στα χαμηλότερα επίπεδα των μελών της οργάνωσης καθώς και στους λαθρομετανάστες που διακινούνται.

Ακολουθεί η κατηγορία των «στρατολόγων». Τα άτομα της κατηγορίας αυτής εργάζονται σαν μεσολαβητές μεταξύ των επενδυτών/ ρυθμιστών και των πελατών της οργάνωσης διακίνησης των λαθρομεταναστών. Είναι υπεύθυνοι για την εξεύρεση και την κινητοποίηση των εν δυνάμει μεταναστών στην χώρα προέλευσης αυτών, συγκεντρώνει τις πληρωμές στα σημεία διέλευσης αυτών και στις χώρες προορισμού. Οι διάφορες έρευνες έχουν δείξει ότι στις περισσότερες των περιπτώσεων αυτά τα άτομα προέρχονται από την ίδια περιοχή που προέρχονται οι λαθρομετανάστες και έχουν την ίδια πολιτιστική ταυτότητα με αυτούς.

«Οι μεταφορείς», αποτελούν μια άλλη κατηγορία. Αποτελείται από άτομα που είναι εντεταλμένα να βοηθούν τους μετανάστες να εγκαταλείπουν τις χώρες τους. Στις χώρες προορισμού μεταφέρουν τους λαθρομετανάστες χωρίς τα απαραίτητα έγγραφα, από αεροδρόμια, λιμάνια, ακτές σε ένα μεγάλο αστικό κέντρο. Οι μεταφορείς συνήθως δεν κατέχουν εσωτερική πληροφόρηση για τη διάρθρωση και τη λειτουργία της εγκληματικής

¹² Βλ. επίσης για το ίδιο θέμα: Reuter P. "Disorganized Crime (MIT Press, Cambridge (MA), 1983) pp. 115-116, & "The Organization of Illegal Markets: An Economic Analysis (US National Institute of Justice, Washington (DC), 1985) pp 9-10.

οργάνωσης. Βρίσκονται σε επαφή με την τελευταία μέσω ενδιάμεσων ατόμων τα οποία τους προσλαμβάνουν περιστασιακά.

Μια άλλη κατηγορία είναι αυτή των «διαφθορέων των κρατικών λειτουργιών και οι προστάτες». Η απόκτηση ταξιδιωτικών εγγράφων για τους λαθρομετανάστες καθώς και η διευκόλυνση στη διέλευση των συνοριακών σημείων, συνεπάγεται την από πλευράς των διακινητών δωροδοκία κρατικών λειτουργιών σε Υπηρεσίες Μετανάστευσης και σε Υπηρεσίες Επιβολής του Νόμου. Από την άλλη πλευρά οι προστάτες ατομικά ή συλλογικά προστατεύουν την εγκληματική οργάνωση μέσω κατάχρησης της εξουσίας τους, της θέσης τους, των προνομίων ή μέσω παράβασης του νόμου. Σε μερικές χώρες προέλευσης των μεταναστών, η διαφθορά χαμηλόμισθων κρατικών λειτουργιών φαίνεται ότι είναι ο μόνος τρόπος για να αποκτηθούν γνήσια ή πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα.

«Πληροφοριοδότες». Για τις δραστηριότητες διακίνησης των λαθρομεταναστών είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα σύστημα συλλογής πληροφοριών σχετικά με την επιτήρηση των συνόρων, τις διαδικασίες μετανάστευσης και τους συναφείς κανονισμούς, το σύστημα παροχής ασύλου, τις δραστηριότητες των διωκτικών αρχών κ.α. Σε μερικές περιπτώσεις έχει βρεθεί ότι η συλλογή πληροφοριών στηρίζεται σε ένα πυρήνα πληροφοριοδοτών που χειρίζεται τη ροή των πληροφοριών και έχουν πρόσβαση σε καλά οργανωμένα και κεντρικά συστήματα πληροφοριών, μέσω πολύπλοκης τεχνολογίας.

Η κατηγορία των «οδηγών και των μελών πληρώματος», περιλαμβάνει άτομα που είναι υπεύθυνα για την κίνηση των λαθρομεταναστών από ένα σημείο σε ένα άλλο ή για να βοηθούν τους μετανάστες να εισέλθουν σε μια άλλη χώρα μέσω θαλάσσης ή αεροπορικώς. Τα μέλη πληρώματος είναι άτομα που είναι εντεταλμένα να ναυλώνουν σκάφη και να συνοδεύουν τους λαθρομετανάστες στο παράνομο ταξίδι.

Άλλες κατηγορίες είναι: Άτομα που συνήθως είναι λαθρομετανάστες και πρωταρχικά είναι υπεύθυνα για την «αστυνόμευση» των υπόλοιπων λαθρομεταναστών και την τήρηση της τάξης, συχνά με τη χρήση βίας.

Αυτοί που συγκεντρώνουν τα χρήματα που καταβάλλουν οι λαθρομετανάστες για τη μεταφορά τους, στα σημεία απ' όπου θα ξεκινήσει η μεταφορά ή στις χώρες προορισμού. Ακόμη υπάρχει η κατηγορία αυτών που «ξεπλένουν χρήμα». Οι συγκεκριμένοι εξευρίσκουν τρόπους νομιμοποίησης των εσόδων από την παράνομη δραστηριότητα. Είναι ειδικοί στο ξέπλυμα των παράνομων εσόδων, αποκρύπτοντας την πηγή τους μέσω μιας σειράς συναλλαγών ή επενδύοντας αυτά σε νόμιμες δραστηριότητες.

- Παγκοσμιοποίηση. Η διαφορά μεταξύ εθνικού και διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος έγκειται στο γεγονός ότι το πρώτο παραβαίνει τον Ποινικό Νόμο

μιας χώρας ενώ το δεύτερο στρέφεται εναντίον της νομοθεσίας περισσότερων από μιας χώρας. Οι οργανώσεις διακίνησης λαθρομεταναστών συστηματικά εκμεταλλεύονται τις αντιφάσεις που υπάρχουν μεταξύ διαφορετικών νομοθετικών συστημάτων. Σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα το σύστημα πληροφόρησης αυτών των οργανώσεων, ανακαλύπτει κενά στη δράση των δικτυικών αρχών, του συνοριακού ελέγχου και της νομοθεσίας σε διαφορετικές χώρες. Αυτό το γεγονός δίνει τη δυνατότητα στους διακινητές να υιοθετούν δρόμους μεταφοράς σε μια μεταβαλλόμενη διαπερατότητα των συνόρων και των συστημάτων μετανάστευσης.

- Προσφορά. Ως γνωστόν η προώθηση των προσφερομένων υπηρεσιών αποτελεί ένα ουσιώδες στοιχείο στις νόμιμες αγορές. Το αυτό ισχύει και για τις εγκληματικές οργανώσεις. Στο πλαίσιο λειτουργίας των τελευταίων αυτό σημαίνει ότι οι εν δυνάμει «πελάτες» θα πρέπει να βρεθούν στις χώρες προέλευσης των λαθρομεταναστών. Ως εκ τούτου οι οργανώσεις διακίνησης των παράνομων μεταναστών διαφημίζουν και προωθούν τις υπηρεσίες τους με τον ίδιο τρόπο που κάνουν και οι νόμιμες επιχειρήσεις. Οι τρόποι με τους οποίους οι διακινητές βρίσκουν και ελκύουν άτομα που επιθυμούν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα που μπορεί να είναι διαφημιστική καταχώρηση σε τοπικές εφημερίδες μέχρι η διενέργεια επαφών σε ατομική βάση (Adamoli et al., 1998, p. 14).
- Οι παράνομες υπηρεσίες που προσφέρουν οι οργανώσεις που διακινούν τους παράνομους μετανάστες ακολουθούν τα εξής διαδοχικά στάδια: α) προετοιμασία μεταναστών, β) αναχώρηση (αποδημία), γ) διέλευση, δ) άφιξη στον τελικό προορισμό (μετανάστευση). Οι υπηρεσίες που περιλαμβάνουν την μεταφορά, την βοήθεια για τη διέλευση των συνόρων, η παροχή ταξιδιωτικών εγγράφων η παροχή καταλύματος, η απασχόληση καθώς και άλλη υποστήριξη, μεταβάλλονται ανάλογα της απόστασης μεταξύ της χώρας προέλευσης και προορισμού και των περιορισμών που υφίστανται αναφορικά με την μετανάστευση, την αποδημία, το άσυλο και τη διέλευση.
- Δραστηριότητες μετά την μετανάστευση. Σε μερικές περιπτώσεις και προκειμένου να καταστεί αφενός μεν αδύνατη η επιστροφή των μεταναστών στις χώρες προέλευσής τους και αφετέρου δε, για να προστατευθούν οι οργανώσεις που διακινούν τους λαθρομετανάστες, όλα τα έγγραφα ταυτότητας και λοιπά ταξιδιωτικά έγγραφα που έχουν δοθεί σ' αυτούς προκειμένου να περάσουν τους απαραίτητους ελέγχους συνήθως κατάσχονται από τους διακινητές μετά την άφιξή τους στη χώρα προορισμού. Άλλες φορές εάν δυνατόν, τόσο τα γνήσια όσο και τα παραποιημένα/ πλαστά έγγραφα επιστρέφονται στην παράνομη οργάνωση και επανακυκλοφορούν μέσω αυτής για περαιτέρω χρήση ή για να πωληθούν ξανά. Η έλλειψη επαρκών εγγράφων αυτόματα καθιστά τους

λαθρομετανάστες εκτός νόμου στη χώρα που τους φιλοξενεί και κατά συνέπεια τους αφήνει εντελώς στο έλεος των διακινητών.

Ακόμα επισημαίνεται ότι μετά την άφιξη στη χώρα προορισμού, η επαφή των λαθρομεταναστών με την παράνομη οργάνωση δεν σταματά κατ' ανάγκη. Πολλοί από τους λαθρομετανάστες οφείλουν μεγάλα χρηματικά ποσά στους διακινητές. Συνεπώς πολλοί μετανάστες παραμένουν στην ουσία στα χέρια των διακινητών τους οι οποίοι συχνά εκμεταλλευόμενοι την αδυναμία αυτών να ξεπληρώσουν τα χρέη τους, τους υποβάλλουν σε καταναγκαστική εργασία τους απειλούν και εξασκούν πάνω τους βία. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες υπάρχουν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες λόγω του ότι οι λαθρομετανάστες αδυνατούν να πληρώσουν την οργάνωση των διακινητών, πέφτουν θύματα απαγωγής με σκοπό τον εκβιασμό ακόμη και θύματα δολοφονιών.

Ωστόσο θα πρέπει να επισημανθεί ότι αν και ένα συγκριτικά μεγάλος αριθμός λαθρομεταναστών έχει βρεθεί ότι είναι αναμειγμένος στη μαύρη αγορά εργασίας και σε εγκληματικές ενέργειες στις χώρες που τους φιλοξενούν, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι περισσότεροι μετανάστες που δεν διαθέτουν έγγραφα, είναι νομοταγείς. Για αυτούς, το κόστος της παράβασης της νομοθεσίας της χώρας που τους φιλοξενεί – ακόμα και για μικρό αδίκημα – είναι πολύ ψηλότερο από ό,τι στους πολίτες του κράτους, αφού οι λαθρομετανάστες έχουν να φοβηθούν για τον εντοπισμό τους, τη σύλληψη και την απέλασή τους.

- Χρηματοδότηση. Κατ' ουσία οι οργανώσεις που διακινούν παράνομα τους λαθρομετανάστες έχουν τρεις διαφορετικούς τρόπους να χρηματοδοτούν τις παράνομες δραστηριότητές τους: α) Τη χρησιμοποίηση των εσόδων από την εγκληματική δραστηριότητα προκειμένου να χρηματοδοτούν άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, β) Την επένδυση κεφαλαίου που έχει αποκτηθεί νόμιμα. Ωστόσο έρευνες δικωτικών αρχών ανά τον κόσμο έχουν καταδείξει στο συμπέρασμα ότι ο δεύτερος τρόπος χρηματοδότησης παίζει μόνο ένα μικρό ρόλο για τη χρηματοδότηση των οργανώσεων που διακινούν λαθρομετανάστες και γ) Το ξέπλυμα χρήματος. Ο συγκεκριμένος τρόπος παίζει σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση αυτού του είδους των οργανώσεων. Τα έσοδα που προέρχονται από τα αδικήματα νομιμοποιούνται αλλά δεν «επαναεπενδύονται» σε εγκληματικές δραστηριότητες.

3. ΤΡΙΤΟΣ ΠΥΛΩΝΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Ο Τρίτος Πυλώνας της Ε.Ε. που αναφέρεται στη συνεργασία στα θέματα δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων μεταξύ των άλλων συντίθεται και από

την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Έτσι η λειτουργία του τρίτου πυλώνα της Ε.Ε. αναφορικά με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος επηρεάζεται και από το φαινόμενο της διακίνησης των λαθρομεταναστών αφού αφενός μεν έχει καταδειχθεί στο προηγούμενο τμήμα, η σχέση του οργανωμένου εγκλήματος με τις οργανώσεις που διακινούν παράνομα μετανάστες, αφετέρου δε, λόγω του συγκεκριμένου προβλήματος έχουν αναληφθεί πολιτικές πρωτοβουλίες στην Ε.Ε. προκειμένου να καταπολεμηθεί το συγκεκριμένο πρόβλημα.

Έτσι τα σημαντικότερα στοιχεία που συνθέτουν το όλο φάσμα των απειλών από την παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών είναι:

- Το Οργανωμένο έγκλημα.
- Η απάτη που γίνεται σχετικά με τα πλαστά έγγραφα που είναι απαραίτητα για την διακίνηση των λαθρομεταναστών. Η εμπλοκή του οργανωμένου εγκλήματος και η διαφθορά διευκολύνουν αυτές τις ενέργειες.
- Ο συνοριακός έλεγχος: Πολλά από τα σύνορα τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και σ' αυτές του προορισμού δεν επιτηρούνται επαρκώς με αποτέλεσμα η είσοδος των λαθρομεταναστών δεν μπορεί να αποφευχθεί.
- Η διεύρυνση της Ε.Ε. Τα υπό ένταξη κράτη αποτελούν χώρες προέλευσης και διέλευσης.
- Διαφθορά. Η ευρέως διαδεδομένη διαφθορά κρατικών λειτουργιών διευκολύνει την παράνομη διακίνηση προσώπων υποδαυλίζοντας τις όλες προσπάθειες για να προληφθεί κάτι τέτοιο.
- Το Laissez faire: Λιγότερο αυστηροί έλεγχοι των επιβατών που διέρχονται από ένα Κ-Μ της Ε.Ε. αεροπορικώς, ή αφικνούνται αεροπορικώς από άλλο Κ-Μ της Ε.Ε., έχει αρνητικά αποτελέσματα στο περιορισμό του φαινομένου.
- Μη καταγεγραμμένοι πληθυσμοί. Η νομοθεσία επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση ατόμων μεταξύ των Κ-Μ της Ε.Ε., πράγμα που κάνει δυνατή τη χρησιμοποίηση των ίδιων εγγράφων πιστοποίησης ταυτότητας, συγχρόνως από περισσότερα από ένα άτομο. Ακόμη ένα άτομο μπορεί να έχει διαφορετικές ταυτότητες σε διαφορετικά Κ-Μ. Η ύπαρξη οιονδήποτε τέτοιων συμβάντων ευρείας κλίμακας, θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να αποσταθεροποιήσει την εσωτερική ασφάλεια των Κ-Μ της Ε.Ε.
- Ο φόβος των θυμάτων. Ο πραγματικός φυσικός κίνδυνος ότι οι λαθρομετανάστες θα εντοπισθούν, τους κάνει απρόθυμους να συνεργάζονται με τις διωκτικές αρχές στις προσπάθειες των τελευταίων κατά των εγκληματιών που διευκόλυναν την είσοδο τους.
- Η αφέλεια των θυμάτων. Η συνεχής επιθυμία των θυμάτων να πιστεύουν στις υποσχέσεις για καλλίτερες συνθήκες ζωής στον πλούσιο δυτικό κόσμο, αποτελεί πλεονέκτημα για τους διακινητές λαθρομεταναστών.

- Η αφάνεια των θυμάτων. Από την στιγμή που βρίσκονται υπό εκμετάλλευση στις χώρες προορισμού τα θύματα της λαθρομετανάστευσης, είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό και διαφεύγουν της προσοχής των Αστυνομικών Αρχών.

Από τα παραπάνω μπορεί να θεωρηθεί ότι οι απειλές που σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση των λαθρομεταναστών, η οποία σχετίζεται με δραστηριότητες του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, αφενός μεν επηρεάζουν την γεωοικονομία¹³ του ευρωπαϊκού χώρου (παρουσιάστηκε η «επιχείρηση» διακίνησης σαν οικονομική δραστηριότητα στο χώρο), αφετέρου δε την γεωστρατηγική¹⁴ αυτού και ειδικότερα το υποσύνολο της εσωτερικής ασφάλειας. Ωστόσο επειδή τόσο η γεωοικονομία όσο και η γεωστρατηγική αποτελούν τις δύο διαστάσεις της γεωπολιτικής, πιστεύουμε ότι η παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών ως μορφή του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος (που αποτελεί κύρια συνιστώσα της λειτουργίας του Τρίτου Πυλώνα της Ε.Ε.) διαμορφώνει ένα γεωπολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται δυναμικές και πρότυπα, που συνθέτουν μια «μη στρατιωτική πλευρά ασφαλείας» στο χώρο της Ε.Ε. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποτελέσει «ασύμμετρη απειλή» που υπονομεύει την ισχύ του ενιαίου γεωγραφικού, πολιτικού και οικονομικού χώρου της Ε.Ε.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η πολυπλοκότητα διακίνησης μεγάλου όγκου λαθρομεταναστών σε μεγάλες αποστάσεις απαιτεί τέτοιο βαθμό οργάνωσης, εξειδίκευσης και επιτηδειότητας, που μόνο ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος μπορούν να ανταποκριθούν. Ομοίως τα κέρδη που μπορούν να αποφέρουν ενέργειες διακίνησης λαθρομεταναστών την κάνουν μια αγορά που είναι φυσικό να αποτελεί πόλο έλξης για το οργανωμένο έγκλημα.
- Σε ένα μεγαλύτερο βαθμό, οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος που εμπλέκονται στην παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών, μπορούν να βρεθούν σε εθνικές κοινότητες που ήδη ευρίσκονται στα Κ-Μ της Ε.Ε. Το γεγονός αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως ένας από τους κύριους προωθητικούς παράγοντες αυτού του φαινομένου. Είναι επίσης πολύ γνωστό ότι διαφορετικές ομάδες οργανωμένου εγκλήματος συχνά συνεργάζονται μεταξύ τους στο να διακινούνται μέσω των λαθρομεταναστών και ναρκωτικά ή άλλα παράνομα φορτία. Αυτού του είδους η συνεργασία ασφαλώς και θα επεκταθεί στα υπό ένταξη κράτη και πέραν αυτών.
- Οι εγκληματικές οργανώσεις ήδη προετοιμάζονται για την διεύρυνση της Ε.Ε. Οι εγκληματικές ομάδες που ήδη έχουν την έδρα τους στην Εσθονία,

¹³ Γεωοικονομία: Πεδίο αλληλεπίδρασης του ανθρώπου ως «οικονομικού όντος» με το περιβάλλον.

¹⁴ Γεωστρατηγική: Σύνολο μηχανισμού άμυνας, ασφάλειας, προβολής και επιβολής στρατιωτικής δύναμης.

Λιθουανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Αλβανία και στα Κράτη της πρώην Γιουγκοσλαβίας και στη Ρωσία αποτελούν μια μεγάλη απειλή για την διευρυμένη Ε.Ε.

- Υπάρχουν ενδείξεις ότι το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα κάνει ανακατανομή των δραστηριοτήτων του και των μελών του στις παραπάνω χώρες, που ας σημειωθεί έχουν γίνει επίσης εστιακά σημεία για επένδυση κεφαλαίων που προέρχονται από παράνομες πράξεις. Έτσι η Διεύρυνση της Ε.Ε. πιθανά να αυξήσει τις πιθανότητες για τις ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος να αναζητήσουν νέες παράνομες αγορές και συγχρόνως να παρέξει νέες περιοχές από τις οποίες θα οργανώνουν τις όποιες εγκληματικές δραστηριότητες μεταξύ των οποίων και την παράνομη διακίνηση των λαθρομεταναστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Jahn A. and Straubhaar Th. 1999. A Survey of the Economics of Illegal Migration. Στο Martin Baldwin-Edwards, Joaquin Arango (eds) 1999. Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe, London-Portland, OR: Frank Cass, pp 16-42.
2. Jahn A. and Straubhaar Th. 1995. On the political economy of Illegal Immigration. Discussion Papers in Economic Policy, 52, Hamburg: University of the Armed Forces.
3. Λουκάς Ι. 1996. Σύγχρονη Πολιτική Ιστορία και Παγκόσμιοι πόλεμοι. Αθήνα: Τροχαλία.
4. Λουκάς Ι. 2000. Η Γεωπολιτική, Αθήνα: Τροχαλία.
5. Κουβελιώτης Κ. 2002. Το γεωπολιτικό πλαίσιο του σύγχρονου βιοχημικού πολέμου. Εξωτερικά Θέματα. Τεύχος 5 – Απρίλιος 2002, σελ. 26-40.
6. Fiorentini G. and Peltzman S. (eds). 1995, The Economics of Organized Crime, New York: Cambridge University Press, pp 1-30.
7. Factiva Dow Jones & Reuters. 13.12.03. Justice and Home Affairs: Council Considers Move to Allow Consuls to Issue Visas for Each Other.
8. UN Resolution A/RES/55/25. 15.11.2000
9. EUROPOL Convention. 2003. Luxemburg: Office for official publications of the European Communities.
10. European Commission. 10.07.2001. Press Release: Migratory flows and the European labour market, speech by Antonio Vitorino.
11. EU Official Journal (2002/C 142/02). Proposal for a comprehensive plan to combat illegal immigration and trafficking of human beings in the European Union.
12. EU Enfopol 35 Rev 2. 21.04.1997

13. ΦΕΚ 141Α' / 27.06.01. (Ν. 2928/ 2001: Τροποποίηση διατάξεων Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων).
14. Scheling, T. C. 1971. What is the Business of Organized Crime, *Journal of Public Law*, 20 pp.71-84.
15. Reuter, P. 1983. *Disorganized Crime: The Economics of the Visible Hand*, Cambridge MA: MIT Press.
16. Reuter, P. 1985. *The Organization of Illegal Markets: An Economic Analysis*. Washington DC: US National Institute of Justice.
17. Chin Cf., 1998. Smuggling of Chinese Aliens and Organized Crime στο Schmid (ed.), *Migration and Crime*. Milan: ISPAC, p.139.
18. Schloenhardt, A., 1999. *Organised Crime and the Business of Migrant Trafficking*, AIC Occasional Seminar, Canberra: Australian Institute of Criminology.
19. Adamoli et. al. 1998. *Organized Crime around the World*, Helsinki: HEUNI, pp. 17-18.
20. International Organization for Migration, 1996. *Organized Crime Moves into Migrant Trafficking* στο *TRAFFICKING IN MIGRANTS*, No 11, pp 1-2.